

Metka Kristan,
OŠ Bojana Iliča Maribor

Kamišibaj gledališče v šoli

POVZETEK: Kamišibaj gledališče je posebna umetniška oblika. Čeprav je majhna po svojih izmerah, je po svojih zmožnostih izredno velika. Kamišibaj je pripovedovanje zgodb ob slikah na malem lesenem odru, ki tradicionalno izvira iz Japonske in se pri nas vse bolj uveljavlja. Navdušuje tako otroke kot odrasle. Kamišibaj je lahko tudi zelo dober didaktični pripomoček pri pedagoškem delu. Uporablja se ga lahko zgolj kot motivacijsko sredstvo, lahko pa se ga vključi tudi v sam učni proces v obliki ustvarjalnosti otrok. Na ta način se razvija otroška domišljija, likovna ustvarjalnost, gibalna spretnost in besedna umetnost. In ker je za izvedbo kamišibaj predstave potrebno zelo malo, saj zadostuje že manjša miza, možnost vsaj delne zatemnitve prostora, manjši reflektor in seveda kamišibaj gledališče, je za vključitev v šolski prostor zelo primeren.

Ključne besede: gledališče, kamišibaj, slika, pripovedovanje, didaktični pripomoček

Slika 1: Kamišibaj gledališče

Kamishibai Theatre in School

Abstract: The Kamishibai theatre is a special art form. Though small in size, it has exceptional abilities. Kamishibai is a form of storytelling that is accompanied by pictures on a small wooden stage; it traditionally hails from Japan and is becoming more and more popular in Slovenia. Children and adults alike are enthusiastic about it. Kamishibai can serve as a very good didactic tool during pedagogical work. It can be used merely as a means of motivation or it can be incorporated into the learning process in the form of children's creativity. It thus develops children's imagination, artistic creativity, motor and verbal skills. Seeing that very little is needed to perform a Kamishibai show, since all it takes is a smaller desk, the possibility of at least partially dimming the room, a smaller spotlight and, of course, the Kamishibai theatre, it is very suitable for inclusion in the school setting.

Keywords: theatre, Kamishibai, picture, storytelling, didactic tool

Uvod

Kamišibaj je umetnost pripovedovanja ob slikah na malem odru. *Kami* pomeni **papir**, *šibaj* pa **gledališče**. Pripovedovalec ob pripovedovanju zgodbe v odru (butaj) menja slike/ilustracije, na katerih vzporedno s pripovedovanjem teče zgodba. Običajni japonski kamišibaj ima lahko tudi do trideset slik, ki podobno kot pri stripu prikažejo pomembne trenutke v zgodbi. Korenine kamišibaja segajo zelo daleč nazaj. V sami zasnovi je bilo to gledališče revnih. Na Japonskem so od osmega stoletja naprej budistični menihi ob slikah na svitkih pripovedovali verske vsebine, namenjene izobraževanju ljudi. Tudi Križev pot (likovna upodobitev Jezusovega trpljenja od trenutka obsodbe na smrt do polaganja v grob), lahko vzamemo kot tipičen primer, kjer vzporedno s slikami teče zgodba. V današnji obliki se je kamišibaj pojavil okoli leta 1929 na Japonskem. Ohranil se je med drugo svetovno vojno. Kamišibaj je potem nadomestila televizija, ki so jo Japonci v začetku imenovali »denki« električni kamišibaj. Sedaj pa kamišibaj ponovno pridobiva na svoji veljavi (Cvetko, 2014).

Kamišibaj nekoč

Nekoč se je kamišibajkar na mesto predstave pripeljal s kolesom, na katerem je imel pritrjen lesen oder. Pod odrom je bil predalček s sladkarijami, najpogosteje so to bili riževi piškoti. Na svoj prihod je opozoril z udarjanjem ob paličici (hiošigi). Okrog njega so se zbrali ljudje, si za drobiž kupili sladkarijo, ki je hkrati bila tudi vstopnica za ogled predstave. Kamišibajkar je pogosto svojo zgodbo pripravil v nadaljevanjih. V najbolj napetem trenutku

KAMIŠIBAJ TERMINOLOGIJA

- **Tisti, ki izvaja kamišibaj, se imenuje kamišibajkar/kamišibajkarka.**
- **Predstava, ki jo kamišibajkar izdelava in predstavlja, je kamišibaj.**
- **Lesen oder, v katerem se izvaja kamišibaj predstava, se imenuje butaj.**
- **Leseni paličici, ki jih kamišibajkar uporablja, da skliče gledalce, se imenujeta hiošigi (Vir: <http://www.kamisibaj.si/kamisibaj/>).**

je s predstavo končal in si s tem zagotovil občinstvo ob svojem naslednjem prihodu (Vir: <http://slikovedke.com/>).

Kamišibaj v Sloveniji

V Sloveniji se kamišibaj izvaja od leta 2013. Z Japonske ga je k nam prinesel Igor Cvetko, ki mu lahko rečemo oče kamišibaja v Sloveniji. Aprila 2013 je kamišibaj na pobudo Društva Zapik v sodelovanju z Gledališčem Fru-Fru doživel prvo uprizoritev. V štirih letih se je nato razširil skoraj po vsej Sloveniji, najbolj v zahodnem in osrednjem delu. Uprizarja se ga na regijskih kamišibaj festivalih, vsako leto pa se v Piranu odvija osrednji državni tridnevni festival z revijsko in tekmovalno produkcijo (Vir: <http://slikovedke.com/>).

Kdaj in zakaj me je kamišibaj navdušil

V mesecu avgustu sem z družino počitnikovala v Piranu in spoznala Igorja Cvetka in Jeleno Sitar Cvetko. Njuna karizma me je očarala, zato sem ju vprašala, s čim se ukvarjata. Odgovor je bil pričakovan – lutkarja. V tem času je v Piranu potekal četrti slovenski festival Kamišibaja. Povabila sta me na Židovski trg, kjer se je v treh dneh zvrstilo kar 31 pripovedovanj ob slikah. To je bila prireditev brez mikrofona, brez posebne scene, le soj dveh reflektorjev je usmerjal poglede gledalcev. Pripovedovanja ob slikah so me prevzela in moje misli so bile še nekaj dni usmerjene v to, kako kamišibaj vpeljati v moje šolsko delo. V meni so se rojevale nove in nove zamisli. Odgovore na svoje pomisleke sem hitro našla, saj sem ugotovila, da podobne dejavnosti na šoli počnem že leta. Vse moje izkušnje in delo je treba le postaviti v drugo formo. Hkrati pa vidim kamišibaj kot zelo dober didaktični pripomoček v okviru pouka in oddelka podaljšanega bivanja. Lahko pa se ga izvaja tudi v obliki interesne dejavnosti. Za takšno obliko izvajanja sem se odločila tudi sama, saj tako učenci aktivno sodelujejo v

Slika 2: Pripovedovanje ob kamišibaj gledališču

oblikovanju in ustvarjanju predstave, krepi se tudi njihova ustvarjalnost, govorno izražanje, nabirajo izkušnje z javnim nastopanjem, pa še zabavno je.

Kamišibaj v šoli

Za izvedbo gledališča je potrebno zelo malo rekvizitov. Zadostuje že manjša miza, možnost vsaj delne zatemnitve prostora, manjši reflektor in seveda kamišibaj gledališče, ki mi ga je izdelal naš vsestranski hišnik Igor Ternjak.

Za manjše skupine lahko predstave uprizarjamo kar v učilnicah ali šolski knjižnici, za večje pa v šolski dvorani oz. avli.

In občinstvo? Vedno je zagotovljeno.

Kamišibaj lahko izvajamo zgolj kot motivacijsko sredstvo, z njim lahko dosežemo tudi nekaj več. S kamišibajem

imamo možnost poseči v skrite koticke otroške domišljije in ustvarjalnosti. Odkrivamo in razvijamo lahko veliko spretnosti, pomembnih za otrokov razvoj. Branje različnih literarnih besedil otroka popelje v raziskovanje, domišljjski svet, ga razvedri in zabava. Ob tvorbi lastnih besedil izražajo svoja občutja, stališča in vrednote in tako negujejo svoj odnos do branja, ga sprejemajo kot pozitivno in prijetno izkušnjo. Če to združimo še z likovno ustvarjalnostjo, gibalno spretnostjo in besedno umetnostjo, je uspeh na dani. Otroci zelo radi nastopajo pred najrazličnejšim občinstvom, najraje seveda pred svojimi vrstniki in starši. Iz dosedanjih izkušenj lahko zatrjujem, da se večina otrok ob pripovedovanju njim ljube zgodbe s predstavitvijo lastnih ilustracij otrese sramežljivosti, plašni otroci izgubijo strah, agresivni otroci se umirijo, naučijo pa se tudi improvizacije.

Kako pripravimo kamišibaj predstavo

Izbor besedila

Na začetku moramo izbrati primerno besedilo, ki ga lahko skozi sliko nazorno interpretiramo občinstvu. Pri izraznih oblikah ni omejitev, saj lahko izbiramo med prozo, poezijo, peto pesmijo, izštevanko, besedilo lahko napišemo tudi sami, priredimo lahko celo dramsko delo. Paziti moramo le, da je besedilo preprosto, jasno, brez posebnih zapletov in ni predolgo. Pripovedovalec mora slediti jezikovni zvrsti, ki jo obvlada. Paziti mora, da je slovnično pravilna. Najpogosteje je v uporabi splošni pogovorni jezik, lahko pa je tudi narečje. Besedila moramo izbirati v skladu z Zakonom o avtorskih in podobnih pravicah. Temu se najlaže izognemo tako, da izberemo besedilo ljudskega izvora, naredimo priredbo ali besedilo napišemo kar sami. Tudi zgodbe, ki imajo svoje like že natančno izoblikovane (npr. Maček Muri), ni dobro izbrati, saj z zamenjavo le-tega ne bomo uspešni.

Način pripovedovanja

Besedilo lahko pripovedujemo na pamet, lahko si pomagamo z napisanim besedilom na hrbtni strani že prikazane slike in govorimo tekočo zgodbo. Tega besedila gledalci ne vidijo.

Besedilo lahko tudi beremo. Največkrat se takšna interpretacija zgodi pri poeziji, saj mora kamišibajkar besedilo podajati tekoče, doživeto, upoštevati mora ritem, rimo in

hkrati vzdrževati stik z občinstvom. Učitelji smo v tem dobro usposobljeni.

Besedilo pa lahko ob slikah preprosto pripovedujemo kar s svojimi besedami in sledimo le rdeči niti zgodbe. Takšen pripovedovalec mora imeti že nekaj izkušenj z improvizacijo.

Zgodbo lahko tudi pojemo ob glasbeni spremljavi ali brez.

O načinu pripovedovanja se kamišibajkar odloči sam. Njegova odločitve o načinu pripovedovanja je odvisna tudi od njegovega položaja, v katerem bo nastopal. Ali bo pri izvajanju sedel ali stal. Pomembno je le, da je kamišibaj (butaj) nameščen v višini glav občinstva. Pripovedovalec naj bi med pripovedovanjem večkrat tudi sam pogledal sliko, ki prihaja, in tako usmeril pogled in pozornost občinstva. Občinstvo mora imeti za ogled slike dovolj časa, okoli 3 sekunde. Pripovedovalec naj zgodbo pripoveduje jasno, glasno, doživeto, pri čemer naj ima stalni stik z gledalcem.

Ilustracija - slika

Ilustracija – slika je pri kamišibaju enakovredna besedilu. Besedilo in ilustracija se morata smiselno ujemati in dopolnjevati. Rečemo lahko, da morata biti v ravnovesju. Z ustrezno ilustracijo se besedilo nadgradi, neustrezna ilustracija pa lahko uniči sestavo kamišibaja. Dobra ilustracija nagovori gledalca, spodbudi njegovo domišljijo in čutenje. Imeti mora sporočilno vrednost in naj bi jo pripovedovalec narisal sam.

Slika 3: Dobra ilustracija nagovori gledalca

Za sliko lahko uporabimo različne likovne tehnike ali kombinacijo le-teh.

RISANJE: svinčnik, flomaster, tuš, voščenka, suhi pastel ...

SLIKANJE: akvarel, tempera, akril, kolaž ...

GRAFIKA: digitalna ilustracija ...

Ilustracija mora biti jasna in razpoznavna, a ni nujno, da je enostavna. Kakovostna ilustracija je likovno prečiščena, kar pomeni, da na njej ni nepotrebnih likovnih elementov. Na primer pri pismoňoši je pomembno, da ilustriramo pisma in kaj počne z njimi, ni pa pomembno, kakšne žepe in našitke ima, zato jih ilustrator lahko izpusti (Zupančič, 2012).

Elementi slike morajo biti pravilno umeščeni v prostor, upoštevati se mora rob, ki se pri kamišibaj ilustraciji ne vidi, lik mora biti prepoznaven.

Zaključek

Razlogov za začetek ukvarjanja s kamišibajem je veliko. Kamišibaj gledališče je dober didaktični pripomoček, ki ga lahko vključujemo v vse oblike pedagoškega dela, lahko pa se preizkusimo tudi v lastnem ustvarjanju kamišibaj predstav. Prednost tega gledališča je, da je za samo izvedbo potreben nizek finančni vložek. Edina naloga učitelja je, da si dovoli spremembe. Mislim, da z uvedbo preveč digitaliziranih didaktičnih pripomočkov učitelj izgublja pristen, topel odnos z otroki. S kamišibajem pa imamo možnost, da se z otroki ponovno tesneje povežemo in kakovostno preživimo čas, ki ga ne more nadomestiti nobena elektronska naprava.

Viri in literatura:

Cvetko, I. (2014). *Kamišibaj gledališče*. Dostopno na: <http://zlata-skledica.si/predstave/kamisibaj-gledalisce/> (24. 10. 2016).

Zupančič, T. (2012). Kakovostna književna ilustracija za otroke. *Otrok in knjiga*, let. 39 (85), str. 8.

3. *Kamišibaj*. Dostopno na: <http://www.kamisibaj.si/kamisibaj/> (24. 10. 2016).

4. *Kaj je kamišibaj?* Dostopno na: <http://slikovedke.com/kaj-je-kamisibaj/> (24. 10. 2016).

